

Висновки. Інноваційна модель розвитку має ключове значення при досягненні сільськогосподарськими підприємствами лідируючих позицій на ринку. Керівництво підприємств повинно вміти правильно обирати та інтегрувати інноваційні розробки у виробництво, бути обізнаними в науково-технічних відкриттях. Це дозволить суб'єктам господарювання бути конкурентоспроможними в своїй галузі та забезпечить стабільне зростання.

Література:

1. Критерії членства в СОТ, ЄС та НАТО: Інтеграційні перспективи України / [Сіденко В. Р. та ін.]; під ред. І. І. Жовква. – [3 вид.]. – К. : 2007. – 88 с.
2. Полозенко Л. П. Конкурентоспроможність в економіці України (за 2005 – 2011 рр., в кількості 350 документи українською та російською мовами) / Укладачі: Л. П. Полозенко, Л. К. Сідько. – К. : НУБіПУ, 2012. – 36 с.
3. Должанський І. З. Конкурентоспроможність підприємства: навч. посіб. / І. З. Должанський, Т. О. Загорна. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.
4. Збірник «Сільське господарство України 2011» [Електронний ресурс]/ Державна служба статистики України; За редакцією Н. С. Власенко. – К. : 2012. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> – Назва з екрану.
5. Статистичний щорічник Рівненської області за 2011 рік/ Головне управління статистики у Рівненській області, 2012; За редакцією Ю. В. Мороза. – Рівне, 2012. – 480 с.
6. Статистичний щорічник Рівненської області за 2010 рік/ Головне управління статистики у Рівненській області, 2011; За редакцією Ю.В.Мороза.- Рівне, 2012.- 479 с.
7. Хвесик М. А. Інноваційний розвиток продуктивних сил АПК України: реалії та перспективи / М. А. Хвесик. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2010 – 452 с.
8. Вікіпедія вільна енциклопедія/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://uk.wikipedia.org/wiki/Національна_академія_аграрних_наук_України#.D0.9D.D0.B0.D1.83.D0.BA.D0.BE.D0.B2.D0.B0_.D1.80.D0.BE.D0.B1.D0.BE.D1.82.D0.B0 – Назва з екрану.
9. Шпикуляк О. Г. Трансфер технологій в агропромисловому виробництві України/ О. Г. Шпикуляк, С. О. Тивончук, С. В. Тивончук // Економіка АПК. – 2012. – № 10. – С. 105–110.

Рецензент – д.е.н., професор Єрмаков О. Ю.

УДК 338.65

РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Стадник В.П., здобувач

Національний університет біоресурсів і природокористування України

У статті розглянуто поняття та структура ресурсного забезпечення системи управління економічною безпекою сільськогосподарських підприємств в умовах невизначеності та ризику конкурентного середовища. Визначено основні етапи процесу розробки та реалізації стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства з урахуванням ресурсного забезпечення.

The concept and structure of the resource providing of management system of economic security of agricultural enterprises in the conditions of vagueness and risk of competition environment are considered in the article. The basic stages of forming and realization of providing strategy of economic security of enterprises with resource providing.

Постановка проблеми. У сучасних умовах процес успішного функціонування і економічного розвитку українських підприємств багато в чому залежить від забезпечення їх економічної безпеки. Особливості розвитку ринкової

економіки в Україні, нестабільність політичної і економічної ситуації, недосконалість законодавчої бази – всі ці обставини ускладнюють забезпечення економічної безпеки підприємств. Суттєвий вплив на забезпечення економічної безпеки підприємств спричиняють стан та способи ресурсного забезпечення.

Аналіз останніх досліджень. Розробці питання забезпечення безпеки та її окремих видів (економічної, соціальної, інформаційної, технологічної тощо), на різних рівнях управління, присвячені роботи В. В. Шликова, В. П. Пономарьова, С. Н. Іл'яшенко, Г. В. Козаченко, О. М. Ляшенко, Н. Й. Реверчук [6]. Автори в своїх працях справедливо визначають економічну безпеку підприємства як стан найбільш ефективного використання економічних ресурсів для запобігання загроз і забезпечення стабільного функціонування економічної системи в теперішньому і майбутньому, підкреслюючи таким чином важливість ресурсного портфеля підприємства як підґрунтя формування безпеки. Однак, поза увагою науковців все ще залишаються питання визначення природи, доступності, мобільності та взаємозамінності ресурсів з метою додаткового посилення або послаблення економічної безпеки підприємства.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування ресурсного підґрунтя формування та реалізації системи управління економічною безпекою сільськогосподарських підприємств з одночасним дослідженням його структури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основи державної політики у сфері формування національної безпеки закладені Законом України «Про основи національної безпеки України», у якому питання продовольчого забезпечення населення розглянуто в межах безпеки економічної сфери. Враховуючи, що сучасна ринкова економіка являє собою складний механізм взаємодії об'єктів на різних рівнях, питання управління економічною безпекою таких об'єктів потребує побудови відповідних моделей обліку впливу та взаємозв'язку між різними рівнями. Оскільки головним структуроформуючим елементом економіки регіону є підприємство, то дія загроз різного характеру призводить до негативних наслідків не тільки для підприємства, але й для регіону [2].

Перш, ніж розглядати ресурсне забезпечення економічної безпеки, розглянемо сутність поняття «економічна безпека». Для успішного вирішення завдання по забезпеченню безпеки господарюючих суб'єктів необхідно мати чітке теоретичне уявлення про суть економічної безпеки підприємства, основні небезпеки і загрози, основні умови забезпечення економічної безпеки [4].

В даний час існує два наукові напрями щодо визначення економічної безпеки. В рамках першого напрямку економічна безпека підприємств розглядається як захист від негативних впливів зовнішнього і внутрішнього середовища. Концепція другого напрямку є подання економічної безпеки підприємства як міри гармонізації інтересів підприємства з інтересами взаємодіючих з ним суб'єктів зовнішнього середовища.

Проведення порівняльного аналізу цих двох наукових напрямів, знаходження точок перетинання та дискутування особливостей застосування, звичайно можуть бути корисними й, безперечно, є дуже важливими для розвитку науки про економічну безпеку, проте в рамках даної статті ці питання розглядатися не будуть. Зазначимо, що з якої б позиції не розглядалося поняття економічної безпеки, її забезпечення потребує вивчення ресурсного чинника. Крім

того, обидві концепції можуть бути актуальними при вивченні питань ресурсного забезпечення економічної безпеки з огляду на різні умови діяльності підприємств та чинники, що на неї впливають [1].

За останні роки в країні було реалізовано низку програм розвитку аграрного сектору, спрямованих на перебудову земельних й майнових відносин, створення нових організаційно-правових структур ринкового спрямування на основі приватної власності на землю, індивідуальної, сімейної та колективної форм організації праці, але посилення диференціації рівнів розвитку регіонів, зниження ступеню централізованого регулювання аграрного сектору з боку держави, а також дія внутрішніх і зовнішніх загроз на рівні підприємства не призвели до поліпшення стану продовольчої безпеки на регіональному та державному рівнях.

Види та наслідки дії загроз економічній безпеці будуть залежати від галузевої належності підприємств. Так, основними внутрішніми загрозами діяльності сільськогосподарських підприємств можна вважати високий ступінь зносу основних фондів (близько 60%); високий рівень незабезпечення матеріальними засобами і цінностями внаслідок розкриття; незадовільний технічний і технологічний рівень виробництва внаслідок реорганізації підприємств та недотримання технології виробництва пов'язаної з сезонним характером господарства; низький рівень інвестиційної та інноваційної активності; низька конкурентоспроможність продукції; відсутність достатньої кількості вільних фінансових ресурсів через сезонність та неефективність дії механізму державної підтримки [3].

Для кожного підприємства зовнішні і внутрішні загрози є суто індивідуальними. Разом з тим, вказані види загроз включають окремі елементи, які можуть бути використані практично до будь-якого суб'єкта господарської діяльності. Так, до зовнішніх загроз і дестабілізуючих чинників можна віднести несприятливу зміну політичної системи; макроекономічні потрясіння (кризи, інфляція, втрата ринків сировини, матеріалів та ін); протиправну діяльність кримінальних структур, конкурентів і фірм, що займаються шпигунством або шахрайством, а також правопорушення з боку корумпованих працівників контролюючих і правоохоронних органів [5]. До внутрішніх загроз належать дії або бездіяльність співробітників підприємства, що суперечать інтересам його діяльності, наслідком яких можуть бути нанесення економічного збитку підприємству, порушення порядку використання технічних засобів, встановленого режиму збереження інформації, яка являє комерційну таємницю, проблеми у стосунках з діючими або потенційними партнерами і т.д.

До основних завдань, що підлягають вирішенню при створенні системи забезпечення економічної безпеки сільськогосподарського підприємства належать:

- захист законних прав та інтересів підприємства;
- моніторинг стану зовнішнього середовища бізнесу;
- ідентифікація можливих загроз економічній безпеці підприємства і розробка превентивних заходів для попередження або зменшення виробничих, комерційних та інших ризиків;
- вивчення партнерів, клієнтів і конкурентів підприємства;
- профілактика і припинення можливої протиправної діяльності персо-

налу підприємства, який може завдати шкоди економічній безпеці;

- захист конфіденційної інформації підприємства, що стосується всіх сторін його діяльності;

- підготовка і проведення акцій, що поліпшують імідж і підвищують ділову репутацію підприємства в очах партнерів і клієнтів, органів державної влади і місцевого самоврядування.

Система безпеки підприємства виконує певні функції, до яких слід віднести: прогнозування, виявлення, попередження, ослаблення небезпек і загроз, забезпечення захищеності діяльності підприємства та його персоналу, збереження майна та ін.

У загальному випадку економічну безпеку підприємства можна визначити як стан, що характеризується захищеністю залучення у необхідному обсязі внутрішніх та зовнішніх ресурсів для виробництва споживчих ресурсів від впливу внутрішніх і зовнішніх загроз протягом життєвого циклу підприємства [2].

Зрозуміло, що кількісне та якісне розширення системи ресурсів підприємства не є абсолютним процесом внаслідок існування різних типів взаємозв'язку зовнішнього середовища та підприємства, що викликано неспівпаданням інтересів. За цих умов економічна безпека буде означати можливість контролю корпоративних ресурсів, досягнення такого рівня виробництва, ефективності та якості продукції, що забезпечить її конкурентоспроможність.

Стратегічний потенціал підприємства має граничні можливості адаптації до змінних умов виробництва, що зумовлено періодичною потребою в технічному переозброєнні і реконструкції, відновленні або підвищенні рівня кваліфікації персоналу, зміні стратегічних зон господарювання або виду діяльності тощо. Таким чином, система управління економічною безпекою повинна базуватися на ресурсному підході, за яким якість управління буде залежати від наявності ресурсів та можливості їх зміни протягом життєвого циклу підприємства у відповідності до зміни оперативних та стратегічних цілей, що обумовлені інтересами.

Дія загроз може проявлятися в обмеженні повного або часткового доступу до окремого виду ресурсу та неможливості його заміни, тому питання ресурсного забезпечення системи управління економічною безпекою буде передбачати розробку, реалізацію та оцінку власних способів пошуку, залучення та використання різних видів ресурсів, необхідних для якісної реалізації захисту інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз [2].

У сучасній економічній науці існує множина визначень та трактувань поняття «ресурси». У найбільш широкому розумінні ресурсами вважають матеріальні та інформаційні об'єкти, джерела і передумови отримання необхідних людям матеріальних і духовних благ, які можна використовувати при існуючих технологіях та соціально-економічних відносинах. Також під ресурсами розуміють кошти, цінності, запаси, можливості їх використання при необхідності, джерела коштів. Серед ресурсів, необхідних для діяльності підприємства є: матеріальні, нематеріальні, інформаційні, фінансові, технологічні, технічні, правові та ін. ресурси.

Ресурси підприємства можна класифікувати:

- за ступенем реалізації ресурсів: фактичні, потенційні, умовні;
- за речово-матеріальною формою: матеріальні, нематеріальні;
- за ступенем приналежності ресурсів підприємства: внутрішні, зовнішні;
- за ступенем використання в діяльності: застосовані, спожиті;
- залежно від їх альтернативної цінності: загальні, специфічні, інтерспецифічні.

Ресурсне забезпечення підприємства – це комплекс заходів по забезпеченню підприємства ресурсами відповідного виду і складу, що включає механізми пошуку, отримання, зберігання, накопичення, планування, обліку, використання і витрат. Вироблення стратегічних цілей підприємства повинне ґрунтуватися, зокрема, на аналізі складу ресурсів, стану їх використання по окремих видах, виявленні потенційних можливостей для залучення у разі потреби додаткових ресурсів.

Метою ресурсного забезпечення підприємства буде створення умов, сприяючих нормальному протіканню господарської діяльності підприємства, реалізації намічених планів, програм, підтримці стабільного функціонування підприємства.

Під ресурсним забезпеченням економічної безпеки підприємства пропонується розуміння безперервного циклічного процесу пошуку, залучення та використання різних видів ресурсів, необхідних для запобігання можливих зовнішніх та внутрішніх загроз та різнобічного взаємоузгодження економічних інтересів підприємства.

Ресурсне забезпечення економічної безпеки підприємства вимагає значних витрат і ґрунтується на комплексному використанні всіх ресурсів, їх відповідності за якістю і кількістю і здатності керівництва використовувати традиційні види ресурсів в новому призначенні. Причому, обсяг витрат повинен бути обов'язково пов'язаний з важливістю досягнення поставленої мети.

Зрозуміло, що не всі ресурси підприємства можуть розглядатись як джерела формування довгострокових конкурентних переваг: деякі ресурси можуть виступати як стратегічні, тобто як основні під час реалізації стратегії підприємства, а деякі як допоміжні.

Враховуючи той факт, що не всі ресурси мають однаковий ступінь доступності та мобільності, можуть виникнути проблеми з диспропорційністю ресурсного забезпечення, що може розглядатись як загроза економічній безпеці підприємств. У такому випадку механізм забезпечення системи управління економічною безпекою підприємств буде полягати в реалізації трьох можливих альтернатив дій:

- збереження діапазону значень ресурсного потенціалу підприємства;
- розширення діапазону ресурсів шляхом ефективного використання наявних на пошук нових ресурсних комбінацій, що дозволить упередити потенційні втрати від можливих загроз;
- коректування стратегії та тактики розвитку підприємства, орієнтовані на узгодженість інтересів суб'єктів ринкової діяльності, що взаємодіють у спільному ресурсному середовищі.

Висновки. Забезпечення економічної безпеки підприємства потребує розуміння суті цього процесу, чинників, що визначають його специфіку у кожно-

му конкретному випадку, існуючих прийомів і методів захисту економічних інтересів, способів їх адаптації до конкретної ситуації.

У подальшому, враховуючи потреби виробництва в отриманні економічних вигод у майбутньому та суспільства у вирішенні проблем продовольчого забезпечення, важливо визначити та оцінити всі види ресурсів, які будуть задіяні у процесі виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств, їхню взаємозалежність та взаємозв'язок, з метою моделювання їх впливу на рівень економічної безпеки підприємств у довгостроковій перспективі.

Література:

1. Кузенко Т. Б. Тактичне і стратегічне планування економічної безпеки підприємства / Т. Б. Кузенко // Актуальні проблеми економіки. – 2004. - №3 (33). – С. 142 – 151.
2. Дюбо О. М. Ресурсне забезпечення системи управління економічною безпекою підприємств АПК / О. М. Дюбо // Економічний вісник Донбасу. – 2011. - №3 (25). – С. 32- 36.
3. Реверчук Н. Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур : монографія / Н. Й. Реверчук. – Львів : ЛБІ НБУ, 2004. – 195 с.
4. Чорна А. М. Ресурсне забезпечення економічної безпеки підприємства / А. М. Чорна // Вісн. Хмельницького національного університету. – 2009. - №4, т. 1. – С. 92 – 95.
5. Роздобудько В. С. Ресурсне обґрунтування економічної безпеки підприємства / В. С. Роздобудько // Ефективна економіка [Електронне фахове видання]. – 2010. - №8.
6. Куркін М. В. Механізм управління економічною безпекою розвитку підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : 08.06.01 / М. В. Куркін. – Харків, 2006. – 30 с.

Рецензент – д.е.н., професор Гудзинський О. Д.

УДК 658.14:338

ПІДХОДИ ДО ІНВЕСТУВАННЯ ТА ФІНАНСУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Супрун О. О., викладач

Херсонський державний аграрний університет

Визначено поняття механізм державного управління та регулювання, а також надано оцінку сучасного стану та проведений аналіз державного регулювання і державної підтримки інвестування та фінансування сільськогосподарських підприємств.

The concept of the mechanism of state control and regulation, as well as the assessments of the current state and an analysis of state regulation and state support of investment and finance agricultural enterprises.

Постановка проблеми. Україна, як і інші країни, що стали на шлях ринкової економіки в останній час все більше уваги стали приділять розвитку сільського господарства. Особливо це стосується тієї частини діяльності сільськогосподарських підприємств, що забезпечується належною фінансовою підтримкою, залученням у її виробничий процес додаткових інвестицій та фінансових ресурсів. У зв'язку з цим потрібна розробка нового організаційно-економічного механізму фінансово-інвестиційної підтримки сільськогосподарських підприємств за участю у цьому процесі держави. Це надало б можливість аграріям успішно вирішувати поставлені перед ними завдання щодо забезпечення подальшого інтенсивного та інноваційного розвитку аграрного сектора економіки країни в цілому.